

Mano naktų kaimas

Dalia Staponkutė

Gyvenimas prisiminimais klaidina, bet jeigu jie tyri, tai primena žiūrėjimą į praeitį kaip į skaidrią upę. Užaugau Meškinės kaime, prie gyvenvietės smagiu pavadinimu „Pašiaušė“, kilusiu nuo Šiaušės upės. Vėliau likimas nubloškė per tūkstančius kilometrų – į tolimą Viduržemio jūros salą. Neretai būna taip, kad dieną „gyveni“ tarp graikų, o naktį – Lietuvos kaime, tarp Pašiaušės lietuvių. Vaikystės vietovės ir žmonės dažnai išnyra sapnuose. Juose vaikystės laikų draugai tebėra jauni, nors ir atkeliavę į sapnus po daugel metų. Kismet sugrįžusi iš savo kelionių aplankau Pašiaušę. Visa joje keičiasi. Buvusio kolūkio pastatai rymo liūdni, apleisti, nereikalingi ir apgailėtini tarsi buvusios imperijos griuvėsiai. Užtat medinės trobos, paskendusios gėlėse, džiugina, dvelkia ramybe kaip kad didžiuliai gražuoliai pakelės klevai netoli senų istorinių kapinių. Gyvenvietės plynlaukyje želia jaunas parkelis, o kadaise girtuoklių nugulėtą „pomniką“ pakeitė skulptūra, skirta atminti jėzuitams, kadaise gyvenusiems šioje vietovėje. Vis dėlto istorijas pasakoja, kuria ne skulptūros ir ne sienos, o žmonės...

Dalios Staponkutės nuotr.

Daugumos mano vaikystės „herojų“ nebėra. Jie pasimirė arba išvyko, tačiau Pašiaušėje tebegyvena keli jų vaikaičiai, su kuriais kadaise žaisdami apsukdavome aplink kaimą ne vieną ratą. Atmintis gali būti ne tik kūrybinga, bet ir klatinga – ji pasirenka, kur grįžti, o kur neverta, tačiau visados su malonumu dairosi į vaikystę. Vaikystės prisiminimai dažniausiai atrodo laimingi, nes mename ne mes, o „vaikas mummyse“. Diena ankstyvoje vaikystėje prasidėdavo nuo sočių babytės „bado blynų“, tęsdavosi apsilankymais pas kaimynus, kasdien tuos pačius, ir baigdavosi pasakomis. Kaimynai... Tai – pasisvečiavimai, kai sulauki dovanų krepšelio ir nuoširdžiausių palinkėjimų, lydinčių tave visą gyvenimą. Meškinės kaime žmonės vienas kitą vadindavo pavardėmis. Tik vaikai „turėdavo“ vardus. Kaimynų „Baranauskienės“, „Valančienės“, „Papreckių“ vardų taip ir nesužinojau. Tiesa, man kaip vaikui jų ir nereikėjo – užeini į kiemą, pasisveikini, pasikalbi, gauni vaišių ir laiminga. Baranauskienės sodyboje prie miško augo vieni skaniausių kaimo obuolių. Valančienė vienintelė kaime augino smagią ožką ir visados turėdavo marmelado saldainių. Papreckiai veisdavo bites ir vaišindavo medumi, o jų geltonieji slyvai tirpdavo burnoje. Su Papreckių anūku „Rimuku“ skindavome vandens lelijas dar neužakusioje Šiaušės vagoje ir gaudydavome vėžius. Šimkienė dovanojo vaikišką laikrodį už gerą mokslą, o su jos vaikais „Viduku“ ir „Rimike“

vaikystėje daug žaisdavome. Patikdavo lankytis mažoje ir jaukioje trobelėje pas „Nijolikę“. Ji gyveno su mama, kurios vardo irgi nežinojau. Jos seniai pardavė trobelę ir išvyko nežinia kur, o jų trobelės vietoje vėliau apsigyveno ūkininkas, įkūręs stručių fermą. Šalia jos būta gražiausių Šiaušės vingių, krantų nuklotų šalpusniais, vaikystės vasarų paplūdimių. Dar viena kaimynė Mikulskienė niekad negailėdavo gero ir sykiu kandaus žodžio, o su jos dukra „Vandike“ draugiškai susipešdavome dėl saldumynų. Užtat ji, kaip vyresnioji, apgindavo nuo kitų kaimo vaikų, jei jie elgdavosi su manimi neteisingai. Šitaip paprastai tarsi keli biografijos sakiniai ir sukosi laimingas vaikystės ratas: vaikai, sodybos, kaimynai, draugų mamos „be vardų“. Vyru kažkodėl nepamenu. Jie turbūt kiauras dienas dirbdavo, arba moterys augindavo vaikus vienos, arba buvo tokia tvarka, kad retas vyras kišdavosi į vaiko gyvenimą, todėl jie vaikui atrodė „nematomi“. Užtat beveik visos kaimo moterys sulaukdavo garbingo amžiaus.

Buvo Velykos, kai Meškinė neteko „kaimo sielos“, ilgaamžės babytės. Reikėtų visos knygos, kad išpasakotum viską apie ją kaip svarbų žmogų giminės ir bičiulių gyvenime. Paprasta kaimo moteris, išmintinga šeimos galva... Nuo vaikystės išiminė, kaip puikiai babytei viskas sekdavosi – ji mokėjo, regis, stebuklingai, laiku ir gerai nudirbti sunkiausių darbus, sutvarkyti namus, pasirūpinti savimi, ir jai likdavo laiko „filosofavimui“ apie žmones, gyvenimą, ūkį ir net politinius įvykius. Jos rankose darbai tirpte tirpdavo – verpimas, mezgimas, audimas, žolelių auginimas, namų ruošia... Ji dirbdavo pasikliaudama nuojauta, dievišku tikslumu pamatuodama kiekvieną judesį. Jos valgiai, rankdarbiai ir namai kvėpėdavo gardžiausiais kvapais ir atrodydavo kaip spalvotos mozaikos: ar tai būdavo sriubos, ar viralas gyvuliams šerti. Iš taukų ir kakavos ji gamino šokoladą, iš paupio apynių darė drumzliną ir tirštą alų... Atmintyje visa lieka skaniausiais, jokių pasaulio gurmanų neatkartojamais virtuvės stebuklais. Su tokiau pat atsidėjimu ji ruošdavo ēdalą ir gyvuliams, kuriuos prižiūrėjo kaip savo vaikus. Gyvuliai atrodė tarsi iškvėpinti, švarūs, iššukuoti, ramūs, net „besišypsantys“. Ankstyvą pavasarį į sodybą parskridę paukščiai tūpdavo jai ant rankų, lesdavo ir gerdavo iš jos rieškučių. Babytė pati buvo tarsi paprastas ir mielas gamtos stebuklas, atėjęs į pasaulį kurti, dalintis ir džiaugtis... Galvodamas apie ją, semiesi jėgų. Stebuklai – žmogaus prigimtyje, o tikrove jie virsta per išmintį ir meilę savo aplinkai, kuri kaip nekaltas vaikas klauso tik tavęs. Babytė – pavyzdys ir pamoka, kad nieko nežemiško, stebuklingo ir ypatingo iš gyvenimo tikėtis nereikia, nes viską galima susikurti ir turėti savo kuklių namų ribose.

Senelis Marcinkus išėjo iš gyvenimo gerokai anksčiau už savo žmoną. Jį pakirto liga dėl sunkaus darbo. Geru žodžiu jį mini ne tik artimieji, bet ir visas kaimas. Tai buvo žmogus-santarvės nešėjas. Kiekvienas prieštaravimas, jam įsiterpus, išsisprendavo ir virsdavo beprasmiu. Senelis turėjo humoro jausmą ir mokytojo dovaną, ir anūkai vargiai sutiks gyvenime geresnį kelrodį už išmintingas senelio pamokas. Jis dirbo grūdų sandėlyje – nuo gaidžių iki gaidžių, dažnai be poilsio, ir anūkai paeiliui dviračiu vežiodavo jam šiltus babytės pietus. Vaikams tai – didžiausias malonumas, nes juk senelis neliks „skolingas“: apdovanos ne tik karamelėmis, limonadu ar loterijos bilietais, bet ir kelionėmis arkliu. Būdavo, susisodins anūkus į vežimą ir vyks pas kaimynus, ar toliau, į gretimą Kiaulakių kaimą. Anūkams tai geriausia geografijos pamoka, galimybė susipažinti su kitais ir pamatyti kitų gyvenimą iš arti. Senelis kalbės, išklauskys kitą, duos išmintingą patarimą, sudomins pokalbiu vaikus... Ne vien šeimos, bet ir bendruomenės žmogus... Į kitą žiūrės kaip į artimą, nuolat primins: „Kiekvienas žmogus savęs vertas“. Babytė nesiskųs, kad senelis „užsibūna per ilgai“, o senelis niekad „neužsibus be reikalo“. Jis jaus laiką, saiką, rodys supratimą ir nieko prieš kito valią nesakys. Marcinkų namai buvo geri namai, todėl vaikų, anūkų, proanūkių gyvenimas sukosi ir tebesisuka „aplink Meškinę“...

Dabar senelių sodybą tvarko jų vaikai, o jiems padeda jų vaikai. Sodyba pasikeitė kaip ir kaimas, kaip ir Pašiaušės gyvenvietė. Kiekvienas paveldėtojas perkuria vietą savaip ir įneša į ją dalį savęs. Vieta keičia veidą pagal šeiminkų veidą. Vienas rūpinasi medžiais, sodybos drožiniais ir kaip patyręs miškininkas mėgsta čiupinėti medį, nepraleisdamas galimybės pritaikyti natūralią medžio formą žmogaus pavidalui. Marcinkų sodyboje atsirado suolelių ir kėdučių, skirtų įvairiausioms žmogaus padėtims: sėdėti, valgyti, gerti arbatą, rūkyti, miegoti. Išdygo jaukios pavėsinės, vėtrungės, rodyklės į Viduržemio pusę, tvorelės, sandėliukai. Kitas atiduoda savo jėgas ir širdį egzotiškiems sodams, gėlėms ir takeliams, kurie pakeitė babytės daržus. Nuo pastabaus žvilgsnio, ieškančio grožio, neprasprūsta nė viena nukritusi šaka, supuvęs lapas ar piktžolė. Iš senelių vaikai paveldi ne tik sodybą, bet ir tvarkos pojūtį, nuojautą augalams, atsakomybę už tai, kas rankomis užaugina.

Gyvenimo ratas sukasi, sodyba keičiasi, tačiau gyvybės šaltinis joje neslūgsta. Sodybos, matyt, turi būti ne parduodamas ir ne perkamos, o paveldimos, kad jose gyvenimas kunkuliuotų kaip istorija. Gyvenimas kaip istorija – jis nemėgsta tuštumos. Dovanok ir būsi apdovanotas, kaip sakoma. Ši mintis dera ir kalbant

apie sodybą, apie jos „herojus“ ir jų dovanas. Sodyba kaip vieta, palikusi laimingos vaikystės prisiminimus, virsta asmeninės istorijos jausmu, atveriančiu tai, apie ką retai kalbama: gyvenimo prasmę.

Spausdinta žurnale „Pasaulio lietuvis“, 2017 m. balandžio numeryje.

pasauliolietuvis.lt

Mielai pasidalysime žurnale skelbiamais tekstais ir nuotraukomis, tik prašome nurodyti informacijos šaltinį ir autorius.

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

